

SIONULU ROMANESCU

foia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
1. Octobré
1865.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in l. si 15. a
lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre
unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a.
Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu
postalu.

Nu
7

Prenumerarea se face la redactiune in seminarulu
gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10),
si la p. t. domnii corespundinti. Tóte epistolele sunt
de a se tramite la redactiune francate. Corespundin-
tiile nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu
se primescu.

Anulu
I.

CUPRINSULU: Credinti'a si institutiunile besericeii romanesci gr. catolice. — Religiunea Caldeiloru, seau cunoscenti'a santei Treime cu 1100 de ani
mainainte de nasc. lui Christosu. — Reflectari la „Viéti'a lui Isusu“ scrisa de Renan (urmare). — Conferinti'a invetiatorésca tienuta in Busiacu, di-
ces'a Oradei-m. — Corespundintie: Lighetu (actu donatiunaru.) Blasiu (estrasu din siematismulu eparchialu si din conspectulu scoleloru element.) Na-
seudu (trebi gimnasiali). — Inscientiaru din provinci'a ~~rom.~~ Archidiecees'a Albei-Iulie (sciri personali, cursu preparandialu). — Amvonulu: ajutorirea
seau amorea deapropélui (urmare). — Ochire prin lumea politica. — Varietati.

Credinti'a si institutiunile besericeii romanesci gr. catolice.

In mai multe impregiurari avuì ocaziune de a espe-
riá, cumca unii dintre fiii veacului acestui'a luminatu,
nu sciú din nescientia veri din reintia seau din alte mo-
tive necurate, nu se sfiescu si in publicu despre beser-
ic'a nóstra a intarí, cumca ea s'ar ff abatutu de la cre-
dinti'a vechiei besericeii orientale dreptu-credintióse seau
gr. catolice, cumca institutiunile besericeii nóstre, ba si
ritulu ei in tempulu presinte nu aru ff asigurate si le-
aru amenintiá pericle; si nu odata mai observai si aceeá,
cumca unii, necunoscondu credinti'a si institutiunile be-
sericeii nóstre, acést'a o confunda cu beseric'a unitari-
loru si altele, a caroru credintia e destinsa de credinti'a
besericeii nóstre si departe de a nóstra cá si ceriulu de
pamentu. Retacirea astor'feliu de omeni de o parte,
eara de alt'a interesele adeverului credintiei nóstre si
binele besericeii romanesci gr. cat. ne-indreptatiescu, cá
in acestu organu besericescu, condusi de spiritulu
adeverului si alu pabei si patrushi de interesele cele
curate ale besericeii nóstre, se spunemu pre-scurtu si
cu sinceritate, cumca beseric'a nóstra rom. gr. cat. nu
s'a abatutu de la credinti'a cea adeverata a vechiei beser-
icic orientale gr. cat., si apoi se aretamu cu temeiu,
cumca institutiunile cele aprobate precumu si ritulu
besericeii nóstre in tempulu presinte sunt asigurate si
neci unu periclu nu le amenintia.

I. Déca esaminamu cu deameruntulu credinti'a be-
sericeii nóstre din tempulu de faciá, precumu si cre-
dinti'a besericeii celei vechi orientali gr. cat., si tóte
fora de prejudetiu si partinire cu judecata drépta, basata
pre sant'a scriptura, pre invetiatur'a santiloru parinti,
pre decretule saboreloru ecumenice legali aprobate, le
conferimu, aflamu, cumca beseric'a nóstra romana gr.
cat. nu s'a abatutu de la credinti'a besericeii vechi orien-
tale dreptu-credintióse; aflamu, cumca credinti'a beser-
icic nóstre e un'a si aceeasi cu credinti'a vechiei beser-
icic orientale gr. catolice, care credintia santii parinti
o-au marturisu cu gur'a, cu invetiatur'a si cu fapt'a
loru, care o-au intaritu sabórele besericeii aprobate, care
o-au recunoscutu represintantii legali ai besericeloru
resaritulu si a apusulu facundu sant'a unire in sabo-
rulu ecumenicu legalu din Florenti'a, tienutu in a. 1439,
care natiunea romana in modu constitutiunalu in

sinodulu generalu sub Atanasiu metropolitulu roma-
nescu unitu alu Albei-Iulie din Transilvani'a in anulu
1700 de voia buna o-a primitu, care o tiene beseric'a
romano-cat. din Rom'a, mam'a Romaniloru, care
credintia cele mai culte popóre ale Europei o confeséda,
care e latita preste tóta faci'a pamentulu prin Europ'a,
Asi'a, Afric'a, Americ'a si Australi'a, care o-au marturi-
situ si parintii nostri cei antici inainte de a-se taiá de
fratii loru prin agitatiunile Greciloru, si care credintia
in urma se afla si asta-di tiparita in cartile besericiloru
romanesci gr. catolice si gr. orientali. Despre adeverulu
acestei asertiuni pre oricare amatoriu de adeveru-lu
potu convinge pracs'a, cartile, si invetiaturele besericeii
nóstre, cari tóte demustra in fapta aceea, cumca beseric'a
nóstra romana gr. cat. tiene credinti'a vechiei besericeii
orientale dreptu-credintióse; mai incolo-lu potu con-
vinge mai multe opuri scientifice, scrise de barbati de-
prinsi in sant'a scriptura si cunoscutori de intemprarele
besericeii orientale dreptu-credintióse. Dintre cele multe
memoramu aici numai cartea, care in limb'a romana s'a
tiparitu a dóu'a óra in Blasiu in anulu 1816 sub acestu
titlu: „Flórea adeverului, pentru pacea si dragostea de
obsce“, si care si in limb'a latina s'a tradusu si s'a ti-
paritu in Rom'a in a. 1862 sub titlulu: „Flosculus veri-
tatis“ (numai cátu in acést'a traducere lipsesce invetia-
tur'a dogmatica a episcopulu Pietru Paulu Aronu, care
se afla in „Flórea adeverului.“) Din acést'a carticica,
care nu are parechia in literatur'a besericésca romana,
din acést'a flóre a adeverului adunata din gradinile
domnediesciloru scripturi si a santiloru parinti, si
culésa din cartile besericesci tiparite in tierile romanesci,
luminatu se vede, cumca credinti'a besericeii nóstre e
basata pre sant'a scriptura, pre invetiatur'a santiloru
parinti, pre pracs'a vechiei besericeii orientali gr. cat.,
cumca cu unu cuventu credinti'a besericeii nóstre e
aceea, care a fostu si a besericeii vechi orientale dreptu-
credintióse.

II. Spre a refrange asertiunea cea gresíta a acelor'a,
carii dícu, cumca institutiunile besericeii nóstre precumu
si ritulu nostru in tempulu presinte nu aru avé acea
asigurantia, care trebue se o aiba, si spre a aretá ade-
verulu incontr'a acestei asertiuni false aducu inainte
urmatóriele argumente:

A) Beseric'a nóstra romana gr. cat. e liberá a-se
folosí cu institutiunile sale cele aprobate, credíte de la
parintii nostri si aflatórie si in Pravila sau corpulu drep-

tului canonicu a besericeii nóstre gr. cat., si cari se afla in usu legalu din timpú ceii antici inca; e libera a-si tienne ritulu seu dupa datin'a usitata; e libera a-se folosí si in cele besericesci cu limb'a romana si a tienne si sínó-de provinciáli si díecesane chiaru si in sensulu concordatului pontíficescu facutu in Vien'a in 18 Augustu 1855 intre pontíficele romanu Piu alu IX. si Maiestatea sa c. r. apostolica Franciscu Iosifu I., imperatulu Austriei, care in articlulu alu patrúlea la punctulu e) díce: „cumca archiepiscopii si episcopii potu conchiamá si tienne concilie provinciáli si sínóde díecesane dupa norm'a santeloru canone, si a publicá actele lorú“; seau mai pre scurtu vorbindu, in privint'a institutiuniloru aprobate si a ritului seu si beseric'a nóstra rom. gr. cat. are acelea drepturi, ce le-au si celealalte beserici din imperiu, cari tóte sunt garantate prin constitutiunea imperiala.

B) Institutiunile besericeii nóstre cele aprobate, precumu si ritulu ei sunt asigurate:

a) prin conditiunile santei uniri, cari garantédia ritulu si disciplin'a cea aprobata a besericeii nóstre, si cari conditiuni in documentele istorice tiparite in Vien'a in a. 1850 la pag. 136 in limb'a romana asia suna: „A dóu'a dí s'au adunatu metropolitulu si ceialalti din cleru, si au inceputu a-se consultá despre modulu de a-se uní; ear in specie s'au consultatu despre ritu, cá nu cum'va se se schimbe cu incetulu ritulu seau disciplin'a si se se substituésca besericeii latine; apoi cá calendariulu vechiu se nu se substituésca celu nou, ci pana candu ceialalti neuniti de ritulu grecescu in tierile casei austriace voru remané in usulu calendariulu celui vechiu, se remana si unitii. Afara de acést'a unitii se póta avé in tóte locurile besericeii de ritulu lorú, si cá nu cum'va unde sunt puçini Romani uniti si n'au preotii, se fia siliti a primí misteriele de la preotii latini, ci se póta chiamá pre preotulu de ritulu lorú; in judecati se nu purcéda dupa dreptulu canonicu alu Latiniloru, ci dupa canónele si discipin'a besericeii grecescei; la mai multu decátu la cele patru puncte se nu fia constrinsa beseric'a romanésca sub nici unu pretecestu; totu felulu de drepturi si de libertati se se dee besericiloru si persóneloru besericesci de ritulu grecescu, cá si bisericiloru si persóneloru besericesci de ritulu latinu, si Romanii se nu se mai socotésca de suferiti, ci cá fii primiti ai patriei. — Dupa ce au desbatutu bine acestea, au promisú cá voru primí unirea, dara suptu acést'a dechiaratiune:“

1. „Beseric'a romanésca se tiena pentru totdeun'a cele patru puncte, cari cuprindu sant'a unire, eara la mai multe se nu se constringa sub nici unu pretecestu. Cele patru puncte, cari cuprindu unirea, sunt cele urmátórie: 1) Pontíficele romanu este capulu vediutu a tóta biseric'a crestina din lume. 2) Panea asima e materie destula pentru misteriuulu eucharistíei. 3) Afara de ceriu, scaunulu fericitiloru, si de iadu, prinsórea condemnatiloru, mai este unu alu treilea locu, in care se tienu sufletele cele necuratíte si se curatia. 4) Spiritulu santu, a trei'a persóna in Trinitate. purcede de la Tata-lu si de la Fíiulu.“

2. „Dreptulu canonicu, care se numesce in limb'a romanésca pravila, se remana in putere, afara de cele, ce se afla contrarie santei uniri, si dupa dins'a se se purcédia in judecati.“

3. „Persónele, cari se afla in servitiu besericescu, preotii, deregatorii bisericesci, precumu díaconii, cantorii, dascalii si paraclesiarii se se bucare de aceleasi

drepturi, privilegie, scutiri si libertati, de cari se bucura preotii romano-catolici seau de ritulu latinu, dupa santele canóne si dupa statutele regiloru Ungariei.“

4. „Romanii laici, uniti cu beseric'a Romei, se se primésca si se se inaintedie la tóte deregatoriile, cá si omenii de celealalte natiuni si religiuni primite in patria, si fii lorú se se primésca la scólele latine catolice si la fundatiunile scolastice fora distingere.“

5. „Se se ingrigiésca pentru subsistint'a cuvenita a metropolitulu besericeii romane. — Cu acestea se fini siedint'a acestei díle.“

La pag. 164 totu in aceleasi documente istorice siedint'a din 5 Septembre 1700 suna: „Sedesbate, cá afara de cele patru puncte se nu se mai primésca nemica; ritulu si disciplin'a se remana cumu au fostu pana acumu, lasandu dintr'insele numai cele ce se voru aflá a fí contrarie credintiei catolice.“

(va urmá.)

Relegiunea Caldeiloru, seau cunoscint'a santei Treime

cu 1100 de ani mainainte de nasc. lui Christosu.

Aruncandu ochii preste multiplicitatea sistemeloru religunarie, ce au avutu credietu intre diferitele popóre ale lumii, omulu nu se póte contení de scarbire la vederea atátoru erori gróse, superstitiuni pruncesci si principie contradicatórie, cari detragu multu onórei mintiei omenesci.

Religiunea, scient'a acést'a mai importanta dintre tóte, — cunoscint'a fientiei supreme si a cultului, care-lu recere seau care-lu permite dins'a, — este scient'a cea mai atacata, scient'a cea mai deformata si demulteori cea mai dediosita la ómeni. Din acést'a provine, cá mintea lorú, carea dealtmintrea repumna intunereculu nescientiei, n'are nici pacienti'a de a se induplecá pana a devení se scia, nici sagacitatea de a descalfí aceea ce-i trebuie se scia; de aci se nasce zelulu de a faurí sisteme si necesitatea de a cladí in aeru. Suptu acestu punctu de vedere apoi universulu intregu nu ne presintédia alt'a, decátu creature lapedate de Creatoriu si pre Creatoriu imnoratu in giurulu seu de creature. Ma déca se iea la socotéla, cá la tóte popórele civilisate intieleptii, farmecati de frumseti'a, de armoni'a universului si misicati de impresiunea divina, ceea ce insémna pre faptur'a lui Domnedieu, au cunoscutu si adóratu pre acestu Domnedieu creante, carele prin minunile sale vorbesce ochiloru nostri, pana-ce anemele ni-le luminédia prin semtiumentu: nu va intardiá omulu de a depune omagiulu Proniei detoritu si a votá legelatoriloru anticitei recunoscint'a dreptatiei, cuvenita intieleptiunei lorú.

Intre filosofii, ale caroru invetiatura a facutu cea mai mare onóre mintiei omenesci, se pare a fire fostu celu mai de frunte Zoroastru. Decomunu se socotesce de celu mai de demultu filosofu, si, fora de a me tienne de auctoritatea cronologiei, care pentru tempuri asia de vechi nu póte fí de mare ponderositate, voiu se credu cá elu este celu mai de demultu si chiaru din aceea cauza, cáci mi-se pare a fire fostu celu mai iluminatu; pentru cá ideele cele mai sanetóse-su acele, cari cadu mai aprópe semtiumentulu celui firescu: ear de ce au fostu ómenii mai invecinati tempului, in care nu faceau alt'a (?) decátu semtiau, de aceea credu cá au fostu mai capaci de a concepe idee drepte.

Io nu me voi cuprinde cu discussiunea si precisarea timpului, in care a vietuitu Zoroastru; nu me voi adunci in scrutarea: óre Zoroastrulu Persaniloru totu acel'a e cu alu Caldeaniloru; óre Zaradastulu Sabeaniloru se fia inca unu Zoroastru; seau cà acel'a e unulu si acel'asi omu sub mai multe numiri, ori dincontra acel'asi nume datu la mai multi ómeni: ci voi se vorbescu despre religiunea intemeiata prin unu Zoroastru; voi se admiru notiunile-i curate despre domnedieire, la carea indegeta; voi se remarchedi mai multe puncturi in ea, confórme iudaismului*); dar totodata voi si geme insemnandu-le, vediendu si sementiele unui cultu idololatricu in ea. —

Zoroastru impartieá tóte fientiele in trei orduri (vedi: Stanley, Despre Zoroastru si filosófi'a caldeana.) Elu concedeá o Fientia eterna, fora de inceputu si fora de fine; despre fientiele din alu doilea ordu dícea, cà au inceputu, dara nu voru avé capetu; alu treilea ordu erá alu acelor'a, cari au inceputu si fine. Acest'a a fostu fundamentulu teologiei caldeane, fundamentu admiraveru; pentru cà cine ar fí potutu crede, cumca mintea omenésca este indestula spre a ajunge de sine la cunoscinti'a ataroru adevveruri?

Acést'a prima Fientia eterna, fora de inceputu si fora de fine, erá, dupa Caldeani, plina de bunetate, plina de intiepleptiune, plina de potintia si principiulu a loru tóte. Acestei Fientie mari, pre carea noi nu ne potemu conteni de a nu o recunósce de Domnedieulu celu adevveratu prin noi adóratu, dinsi adeseori i-daruiá numiri emblematice de focu, de lumina, de focu parintiescu, de focu unicu, precumu faceau si Evreii, cari díceau, cà Domnedieu e focu mistuitoriu. Acést'a emblema a domnedieirei erá altcumu comuna mai la tóte popórele. La Persani a degeneratu in idololatria, totusi póte cà in mai mica mesura, decumu se crede; pentru cà ei adórau pre Domnedieu fora de a-i aredicá vreo statua, ci numai-lu represintau si esplicau prin alegóri'a focului. Grecii inca póte cà din acést'a idea orientale au luat pre Vest'a = focu (vedi *Ἡστιά* grecesca si la orientali „*Avésta*“ Hyde de relig. Persar.) Ma ei nu o pastrara in puritatea sa, pentru cà mai incolo prin Vest'a loru n'au intielesu pre Domnedieu creatoriulu, ci cá unei dieine i-aredicara statue, pre cari le-adórau cu tóte formulele politeismului.

Alu doilea ordu alu fientieloru erá compus din intielegintie impartíte in mai multe clase, dupa gradulu coversírei loru; eara in acést'a cele mai depre urma si mai puçinu coversíte erau sufletele omenesci.

Alu treilea ordu a fostu compus din fientie materiali, asemenea impartíte in desclinite clase. Aceste diferite clase ale fientieloru corporale respundeau, precumu díceau ei, clasei ordului alu doilea, ale carui intielegintie se ingrigiau a veghiá asupr'a conservarei lumei corporale. Unele eara erau intielegintie facutórie de reu, cari numai cu stricare si cu reutati se cuprindeau. — Intielegintiele conservatrice aveau feliurite denumiri, urmatorindu diferitele loru ranguri, si anume: denumirile de idee primarie, ideele causeroru, idee secundarie, funtane, isvóre, principate.

Caldeanii impartiau universulu materialu in trei lumi (vedi: Stanley, Hist. philos. Chald., cap. 4.): in lu-

mea empirea, eteriana si pamenténa, tóte trele gubernate prin intielegintie, intre cari erau unele de soiu mai neinsemnatu si erau atasiate numai estensiunei anumite a materiei. Ast'a e mai asia cá la Evrei, cari invetiau a fire trei'ceriuri seau trei lumi, intru cari concedeau angeriloru anumite estinsiuni spre gubernare, precumu se parú si lui Daniilu.

Evreii deosebiau si intielegintiele ceresci in angeri buni si rei, si din cei buni statoriau, cásí Caldeanii, orduri diferite: Angeri, Archangeli, Cherubimi, Serafimi, Scaune, Domnie, Capetenie, Poteri. — Caldeanii dau locuintia angeriloru celor rei intru intunerecu. Evreii insusiau asísíderea diavoliloru numirea de domnitori ai intunerecului.

Caldeanii credeau, cà intielegintiele cele facutórie de reu seau demonii sunt totu atáti'a neamici ai lui Domnedieu si ai omeniloru. Ei le credeau capaci de a face totu feliulu de rele reale, s. e. de a sterní naufragiu, de a casioná morburi, neaternatu de ilusiuni si de prestigie, cu cari ele poteau necasí sufletele omeniloru, asupr'a caror'a domniau, cutrierandu-le imaginatiunea. — La Iudei inca se afla o parte mare de astfeliu de credintia. Se scie, cà Iudeii recunosceau mai multe orduri de demoni, si cà le insusiau caus'a a loru mai multe bóle extraordinarie.

Caldeanii erau fórte dedati magíei si se credeau in aceea bine abilitati. Magí'a la dinsi erá de dóne plese: un'a *frésca* ceealalta *teurgica*. — Magí'a teurgica, mai mistica, mai adunca si mai nepatrunsa, le-erá mai stimata. Ea constá din cunoscinti'a cultului, care trebuiá se se faca intielegintieloru, si din scienti'a ceremonieloru, cari erau de a se observá intru cuprinderea seau conversarea cu ele, cu scopu, cà se fia dobendite cele ce se cereau si de a-se impartasi din poterea loru spre a face lucruri miraculóse. — Magí'a frésca nu erá alt'ce-va, decâtu cunoscinti'a vertutiei simpleloru, a dispusetiunei vietatiloru si a puterei mineraleloru. Din acést'a magí'a frésca resultau si mai multe superstitiuni, precumu cele ale talismanelor, pre cari le-numiau „*tsilmenaia*“ (vedi: Stanley, c. c. capu 26.), togm'a cá si Persanii, si care numire purcede de la evreesculu *סלמנא*, va se dica icóna. Ei numiau asia anumite pietri, cu figure seau caractere scobite in cele, acunse, misterióse, si acelor'a atribuiáu vertutea vindecarei de morburi si nepotintie. Ei dedeau inca acelu nume de „*tsilmenaia*“ seau talismanu acelei'a, ca se dícea la Evrei *אמנות*, cuventu, carele cei 70 de interpreti-lu intorcu cu, „*θήλοι λεγομενοι*“, vorbintie semnificanti, si aceste erau statue mici, cari respundeau candu se intrebau despre viitorime.

Magí'a teurgica a Caldeaniloru n'a fostu necunoscuta la Evrei, si aparitiunea umbrei lui Samuilu (II. Reg.) este superstitiune de asta plasa; ma in legea lui Moise acést'a erá proscrisa si socotita de necuviósa: ceea ce desémna recerut'a diferentia intre o religiune curata si insu-si a domnedieirei opu, — si intre o religiune, carea nu este alt'a, decâtu opulu ratiunei si a intiepleptiunei umane.

In privinti'a magíei firesci, deórace acést'a nu erá alt'a decâtu o fisica, fora de temeritate se póte presupune, cà aceea erá la Iudei aceeaasi, carea erá si la Caldeani, si intiepleptiunea cea mare a lui Solomonu, carele incependu de la cedru pana la isopu tóte produptele Creatoriului le-cunoscea, n'a fostu alt'ce-va, ci numai adunc'a cunoscintia a acelei'a, ce la Greci se numiá „*fisica*“ si carea la Caldeani veniá sub numele magíei firesci.

* Numai câtu in asemenarea filosofieloru si relegiloru vechi cu religiunea mosaica revelata de Domnedieu se nu uitamu niciodata ceea ce marturisescu nu numai ss. parinti ci si insi-si scriitorii pagani despre filosofii loru, cumca „vrendu nevrendu au gráitu lucruri, ce se unescu cu profetii, ear aceste le-au furatu din Lege (pentateucu) si din Profeti“, dice Teofilu. „Ce alt'a e Platonu, decâtu Moise vorbindu grecescu (*Μωϋσῆς ἀπαικίζων*)“ dice Numeniu, si altii totu asia. Red.

Din acestu detaiu se vede, că teologi'a Evreilor cu teologi'a Caldeilor în multe privințe se loviau. Totuși se recere conține de a nu conchide de aici, că religiunea constatuită prin Zoroastru se fia fostu întru tóte conforma acelei relege, pre carea Domnedieu însuși a dat'o poporului seu.

Principiulu antâiu este acel'asi; si déca va cine-va se aprofundeze bas'a tuturor sistemelor vechi a mitologiei, va se védia, că tóte provinu din cunoscinti'a si adorarea unei Fientie primarie atotpotinte si creatórie. Mă acestu Domnedieu, cunoscutu si adoratu la tóte natiunile cugetatórie, numai unicelu la Evrei si-a aflatu omagiulu unui cultu limpede si curatítu de superstitiunile, cari le-au produsu politeismulu.

În adevéru cultulu, carele-lu aduceau Caldeanii întielegintelor, se pare a fire fostu aceea, ce întielegemu noi prin idololatria; fia că acelu întielegintie nu le aredicau nicedecâtu statue, togm'a cá Persanii, precumu se vede ast'a din fapt'a lui Csercese, carele în urm'a indemnareii magilor, cari credeau, că acestu cultu vátéma domnedieirea, dearse tóte templele si statuele Greciei. „Magis auctoribus Xerxes inflammasse templa Graeciae dicitur, quod parietibus includerant Deos, quibus omnia deberent esse patentia ac libera, quorumque hic mundus omnis templum esset et domus.“ (Cicero de leg. lit. 2.)

Persanii aveau una religiune mai necurata, decâtu Caldeanii, seau póte că noi asia judecamu pentru aceea, fiendu că ne-au remasu mai multe monumente de cultulu lor, decâtu de doctrin'a lor. „Ei recunosceau — dîce Eusebiu, citatu prin Stanley, — că Domnedieu este necoruptiveru, este eternu, este nedespártítu, si-i dáu tóte perfectiunile posivere: ma totdeodata se pare, că admiteau mai multe fientie de natura vecínice, neavendunice inceputu nice fine; pentru că impartiau tóte fientiele în trei orduri, cásî Caldeanii si Iudeii. Ci în ordu lu antâiu Iudeii numai pre Creatoriulu-lu admiteau, cá divinitate suprema, în a carei esprimare se folosíau, precumu si în a ideelor, cu numerulu multariu. Deunde se póte consecutá, că, déca traductiunile si comentariiele-su fidele, Persanii concedeau o pluralitate numerósa de fientie eterne, ceea ce formá politeismulu celu mai absurd. Mai departe Persanii adoráu pre „Oromaze“ si-lu priveau de auctorulu tuturor bunatilor; in-se-lu credeau o fientia creata, numindu-lu fiulu focului si a luminei, si totdeodata-i dá gubernarea fientielor eterne fora de inceputu, ceea ce este o absurditate grósa, neconsecintia si contradicere vederata cu acést'a basa asia de frumosa a religiunei lor, cumu e eternitatea, nedespártíveritatea, neincetarea Fientiei supreme.“

Fia că noi acést'a cunoscintia amu capetat'o de la auctori greci, cari potu fi suspecti în acést'a materia, puçinu cunoscundu natur'a limbelor orientale, si prin consecintia nu preasiguri garanti despre semnificatiunea precisa a terminilor adeseori alegorici si emblematici, urmandu geniului orientale: totuși este lucru constatatu, că Persanii statoriau dóue principie contrari, unulu alu binelui, altulu alu reului, Oromaze si Arimanu, lumina si întunerecu; si sistem'a acést'a alor dóue principie, cu cari si crestinismulu s'a fostu petatu prin Manichei, a fostu comuna mai la tóte poporele lumei. Se afla la Egipteni, la Romani, la Franci, pana si la Americani, între ómeni, la cari nu se afla nice o urma de vreunu comérciu întretienutu cu alti ómeni.

Acést'a, mai că universală, conformitate a lor dóue principie se parú multor'a lucru de însemnatu; ci preste

totu mi-se pare, că nu e lucru de mirare, căci eroarea acést'a s'a impromutatu. Pretotindenea s'au aflatu oresicari notiuni încât'va destinsé, ma necoversíte, despre Fienti'a suprema.

Religiunei crestine fú retienuta invetiarea nóstra, desvoltandu în noi ide'a cea adevérata a domnedieirii, că Domnedieulu acestu bunu, în bunetate neadormitu, lucrandu prin indemnuri nóue necunoscute, nu a facutu ci a permis se esiste reutatea, dintru care santa sa pronia scie produce binele si póte face se resulte celu mai mare bine ce póte esistá. Întieptii vechimei, cari puçinelu au stravediutu preste velulu naturei divine, au judecatu, că este o Fientia eterna, unu Creatoriu preste tóte întieptu si bunu, de la carele nu póte resultá alt'a, decâtu întieptiune si bunetate, privindu-lu cá auctoru si aginte recerutu a totu binelui. Cercáu dreptu-aceea unu altu auctoru, altu aginte alu reului; si s'au însielatu în aceea, că n'au vediutu — graindu propriaminte — că în totu universulu nemiç'a reu nu este, orícumu se ni-se para, dupa-ce totu reulu ce se întempla în elu, întra în vederea lui Domnedieu si concurge la operatiunea binelui celui mai mare. Ci lumin'a ratiunei umane n'a fostu capace a strabate acestu noianu, în care numai credinti'a singuru ne-póte sierbí de conducatória; si nu este de miratu, că filosofii vechi o notiune deprisosu curatíta a domnedieirii au amestecat'o cu ide'a, carea cuprinde contradicere cu acea notiune, pentru că este tare adevératu lucru, că spiritulu omenescu, delasatu sie-si, innóta porurea în indoéla si nescientia, deunde nesmintitu cade în contradicere.

Este lucru de miratu, că Caldeanii cunoscseau si credeau o Treime. Dîceau adica, cumca este unu Parinte, o Potere si unu Spiritu; si aceste persóne, cari ei le-distingeau în domnediere, le credeau numai de destinsé si nu despártíte, precumu se vede din cuventele urmatórie ale unui oraclu de a lor: (vedi: Stanley) „ Spiritulu n'a esítu, ci a locuitu în adunculu parintiescu.“

Fia că acést'a nu este se fia preste totu semtiementulu platonicienilor, în senuse pote petrece cu vederea oresicare afinitate în elu. Platonicienii înca vorbiau cu stima mare despre filosofii caldeana, si Proclu în comentariulu seu despre Timeu o numesce teologia revelata de Domnedieu. Este tare asemene adevérului, că Platonu, carele a caletoritu în orientu, a impromutatu de la preotii caldeani acea sistema metafisica, carea o cladise în Timeu. Elu acestor asemene imparte fientiele create în diferite clase. Natur'a — dîce elu — este compusa din mai multe genuri: ceresci, elementarie, simple, compuse, întieleginte, neîntieleginte. Concede si trei lumi: divinulu, ceresculu, umanulu, si recunósce o tripla causa a creatiunei, carea o distinge în: causa facatoria, adica aginte; în causa esemplaria, adica modela întielegibile, seau, precumu a dîsu P. Malebranche, architipulu lumei vediute; si causa finale, adica obieptulu creatiunei si scopulu Creatoriului, pre care-lu numesce elu bine absolutu. Mai în urma admite în Domnedieu o actiune tripla eficace, carea o distinge în potintia, întielegintia, vointia. Mai că este cu nepotintia de a se înduplecá omulu a crede, că aceste sunt ideele lui Zoroastru, cari le-a adusu cu sine Platonu din caletori'a sa în orientu. Dreptu că elu facú oresicare stramutare în aceea, ci póte că neîntielegundu bine limb'a caldea, si este de a se ascrie nesciintiei lui a limbelor orientale, ceea ce voiosu se concede faciã cu fromseti'a geniului seu.

De este omu de miratu în lumea mare, acel'a altulu nu póte fí, decâtu Platonu, fiendu constrinsi a-i însusi

tóte subieptele admiratiunei posivere. Admiratiunea ómeniloru uneori a-o meruí nu e lucru asia greu, si totdeun'a este mai usioru a o obtiené, decâtu estimiulu loru. Ma déca Platonu, carele a vietuitu numai cu 500 de ani inaintea lui Chritosu, s'a parutu asia demnu de respectu, pentru cà a fostu indiestratu cu unele notiuni destulu de curate despre domnedieire, ce este se se socotésca despre geniulu lui Zoroastru, carele avea acelea-si cugete, acelea-si idee cu 600 de ani inaintea espeditiunei lui Csercse!

Cámu tótu pre acelu tempu, candu Platonu vorbiá Greciloru despre Treime, filosofulu Li-Lao-Kiun facea aceea-si la Chineni. Cartile lui esistu inca, si se afla in ele — dicese P. Dubald in Hist. de la Chine, vol. 3. pag. 19. — o sentintia, carea esplicata platonicesce, póte avé intielesu fórte bunu. Eata-o: „La loi ou la raison est un, un a produit deux, deux ont produit trois, et trois ont produit toutes choses.“ Acést'a idea si maniera de a esprimá Treimea tare asémene pitagorianismulu.

Se scie, cà Pitagor'a a caletoritu in orientu, togm'a cá Platonu; ma nu se pare, cá Caldeanii si Chinenii se fia fostu avendu órecandu comerciu de cunoscentia la-olalta. Intieptulu Li-Lao-Kiun traiá cu 600 de ani inaintea lui Csercse, adica cu 1100 de ani inaintea nascerei lui Christosu.

Lucru minunatu este, cà acesti doui ómeni au conceputu oresicare idea despre sant'a Treime, pana-ce acestu misteriu este asia de nepatrunsiveru ochiloru mintiei nóstre si crestiniloru nostri, cari numai prin ochii credintiei-lu privescu. Nu cu mai puçina insemnătate este indiestrata manier'a lui Zoroastru intru propunerea dogmei acestei'a Caldeaniloru. „Ast'a trebue se se créda, — dicese elu — si a nu se face incordari vane spre a o intielege, ci spre aceea trebue se se iee flacar'a ardínte a marelui Spiritu.“ (vedi: Stanley c. c.)

Zoroastru fora tóta indoél'a a fostu metafisicu aduncu si subtíre. Deaici provine curatieni'a si — déca e iertatu a vorbí asia — spiritualitatea doctrinei sale. Totusi, cumca Caldeanii prelanga tóte aceste au fostu idololatrii, caus'a este: cà poporulu nu scieá de a se acomodá unei religii metafisice. Intielegintiele de alu doilea ordu — in spiritulu Caldeaniloru — le usurpau arderile cuvenite numai Fientiei primarie creante, pre care-o adorá Zoroastru. Fora de indoéla reu a facutu, cà a concesu aducerea vreunui cultu acestoru intielegintie. Adeveratu, cà erá lipsa popóreloru de unu cultu esterioru; ma póte cà elu nu l'a marginitu intre tiermuri destulu de drepte; póte cà nice pre Caldeani insi-si nu i-a cunoscutu bine, seau — ceea ce este fórte probaveru — cà sciea, cumca idololatri'a in Calde'a este numai opulu poporului, la care esinti'a totdeun'a mai puçinu precumpaniá decâtu form'a, si carele e cu multu mai puçinu alipitu doctrinei, ceea ce elu nicecandu nu o intielege, decâtu proclivitatiei spre superstitiuni, caror'a de porurea e dedatu si totdeun'a mancipatu.

Ignatu Balcu dela Bistra,
prot. si par. g. c. in Oradea-olasina.

Reflectari la „Viéti'a lui Isusu“ scrisa de Renan.

(urmare.)

III.

„Ceriulu si pamentulu voru trece, eara cuventele mele nu voru trece“.
Mat. 24, 35.

Spre a castigá tempu pentru cele mai periculóse asertiuni ale lui Renan, trecu cu vederea ceea ce dicese dinsulu numai din ventu, cumca Isusu n'a cunoscutu situatiunea cea generale a lumii, n'a avutu idea determinata despre puterea romana si cà numai de numele Cesarului a sciutu. Nu ieu in considerare nice ceea ce dicese dinsulu in privinti'a indracitiloru, cumca Isusu cu tóta lumea a tienutu, cà morburile cele nervóse sunt lucrurile dăivolului, care scutura pre patienti; deunde se vede, cà dupa dinsulu demoniacii din evangellie au fostu numai morbosi, cu tóte cà evangelistii facu porurea distingere intre morbosi si demoniaci precumu si intre scóterea demoniloru si vindecarea morbosiloru, precumu se vede de la Marcu, unde se dicese, cà au adusu la Isusu pre toti morbosi si indracitii, care distingere nu o-aru face, déca dinsii dinpreuna cu Isusu aru fi tienutu pre demoniaci numai de morbosi. Renan atribue dara lui Isusu si invetiature retacite!

Nu potiu lasá inse nediscutatu ceea ce dicese incontr'a adeverului istoricu si incontr'a credintiei toturorur tempuriloru, cumca Isusu n'a fostu din famili'a lui Davidu. Elu e de parere, cà famili'a lui Davidu pre tempulu lui Isusu s'a fostu stinsu, si acést'a o adeveresce cu aceea, cà Asmoneii nu s'au tienutu a fi din famili'a aceea, si cà nice Irodu nice Romanii nu au cugetatu la aceea, cà cas'a cea vechia domnitória a lui Davidu ar avé intre ei un representante. Ce parere bizara si absurda! Cásicumu o familia, pentru cà nu mai este cine-va din dins'a pre cutare tronul, ar incetá a esistel! Cautel dinsulu la Franci'a. Au nu sunt acolo familie destronate, cari totusi mai esista? Recunosce cu tóte acestea, cumca pre Hilelu si Gamalielu i-tieniu a fi din famili'a lui Davidu, numai câtu ast'a, cá se nu fia silitu a recunosce originea davidica a lui Isusu dupa trupu, fora de a probá cu ce-va, o trage la indoéla. Cumca famili'a lui Davidu pre tempulu lui Isusu n'a mai existatu, probédia Renan inca si cu aceea, cà nu o vedemu figurandu prelanga Asmonei si Irodi. Risum teneatis amici! Mai aduce cá argumentu si aceea, cà Isusu nu s'ar fi numitu pre sine fiiulu lui Davidu, ci cà a domnituparerea aceea universale, cumca Mesia va fi fiiulu lui Davidu, si cá atare va trebui se se nasca in Vifleimu; apoi fiendu cà pre Isusu l'au tienutu a fi Mesia, dicese cà deacolo a urmatu parerea aceea, cà Isusu e fiiulu lui Davidu, cu care espresione s'a familiarisatu in urma si Isusu intru atát'a, câtu facea bucuros minunea, carea o poftiá cine-va de la elu, déca-lu numieá fiiulu lui Davidu, si asia Isusu s'a acomodatu si aici cá si airea dupa spiritulu tempului. Totusi-lu tiene apoi pre Isusu cá pre celu mai mare intre ómeni!! Eata, iubitoru lectori, cumu-lu tiene Renan pre Isusu a fi fostu de principiulu „finis sanctificat media“ si ear „licet facere malum ut eveniat bonum“, care Iansenistii si dupa dinsii inimicii ordului Iesuitiloru-lu atribue acestor'a prenedreptu, pentru care i si condemna fora crutiare. Asiadaru dupa Renan Isusu a fostu chiaru si in pecatu, asemene noué, càci a facutu

reu că se urmedie bine, ce dupa invetiatur'a chiaru a lui Isusu nu e iertatu. In fine totu că se arete Renan, cumca famili'a lui Davidu pre tempulu lui Isusu s'a stinsu, mai dîce, că genealogiele lui Isusu de la Mat. si Luc'a, in cari se aréta, că Isusu dupa trupu e din famili'a lui Davidu si se numesce fiulu lui Davidu, sunt neacurate si-si contradicu, si eara-si, că Ebionitii, Nazareii si Iudeii au negatu fidedemnitatea genealogieloru acestor'a precumu si aceea, că Isusu s'ar fi trasu din familia regésca. Inse déca Ebionitii, Nazareii si Iudeii au negatu că Isusu s'a trasu din familia regésca, numai pentru că se nu fia siliti a-lu tiené de Mesî'a: óre póte acést'a sierbí de argumentu, cumca Isusu nu e din famili'a lui Davidu, dupa-ce multe locuri ale santei scripture aréta dincontra, că Isusu e fiulu lui Davidu, adica din sementi'a lui?

Se meditamu puçintelu asupr'a asertiuniloru acestoru nefundate ale lui Renan.

E adeveratu, ceea ce dîce elu, cumca a domnitu o parere comuna, că Mesî'a va fi fiulu lui Davidu. Invetiaturu ce e bunu si de la inamiculu nostru, căci precumu dîce Ovidu: „fas est et ab hoste doceri“; cu tóte că aceea o scimu altcumu si din s. scriptura; numai cătu noi mai adaugemu, că aceea parere n'a fostu luata din ventu, că asertiunile lui Renan, ci basata pre descoperirea cea domnedieésca. Asia in a II. carte a lui Samuilu capu 7 v. 12 promite Domnedieu lui Davidu, că dupa mórte i-va suscitá unu urmatoriu, a carui imperatîa va fi eterna. Noi incontr'a lui Renan si a consociloru lui credemu, că e adeveratu si aceea, cumca Isusu e fiulu lui Davidu adica din sementi'a lui. Spre demonstrarea adeverului acestui'a nu aducu locuri din N. A., cu tóte că acele apriatu aréta, precumu Rom. 1, 3 si altele, cumca Isusu e dupa trupu din famili'a lui Davidu, fiendu că Renan e de parere, că numai pentru aceea l'au numitu in N. A. pre Isusu fiulu lui Davidu, pentru că au creditu că dinsulu e Mesî'a; ci me provocu numai la locuri din V. A., cari numai despre Isusu se potu intielege. Asia Isai'a in capu 7 v. 14 asigura pre Achazu, că famili'a lui Davidu nu se va nemicí, pentru că din dins'a trebuie se se nasca o fetiora, carea va nasce unu pruncu, ce se va chiamá Emanuilu. Acumu mai susu vediuramu, că sub fetiora si prunculu acel'a nu se potu altii intielege, decâtu precurat'a Fetióra si Isusu, fiendu că pruncului Emanuilu i-se dau attribute divine. — Miche'a 5, 1.ª dîce: „ Si tu Vifleime (loculu nascerei lui Davidu) cu nemicu esti mai micu intre domnii lui Iud'a, că din tine va esî domnitoriu, a carui'a esîre (nascere) va fi din eternu.“ Spuna-mi acumu Renan, că despre cine s'ar poté intielege loculu acest'a, déca nu despre Isusu? A cui nascere e din eternu, déca nu a lui Isusu, celu ce a dîsu, că elu mainainte de Avraamu a fostu? — Isai'a in capu 11 profetiesce, că „din radecin'a lui Iese va resarí unu toiagu,“ propriaminte din „trupin'a cea taiata“ a lui Iese. In capetele precedenti a descriu profetulu nemicirea óstei asiriane sub figur'a unei paduri, ai carei'a arbori frumosi si inalti s'au taiatu cu securea prin man'a celui Atotpotinte. In opusetiune cu figur'a acést'a descrie apoi profetulu in capu 11 unu toiagu, care va resarí din o trupina taiata, se va face arbore mare si cu frupturile sale va fericitá tóta lumea. Ci trupin'a cea taiata a lui Iese e famili'a lui Davidu, carea cu ocaziunea nemicirei imperatîei lui Iud'a s'a destronatu prin Nebuchadnezar. Toiagulu, care s'a predîsu prin profetulu, că va se resara din trupin'a acést'a, e unu rege mare din famili'a lui Davidu, prin care se va reintorná tempulu celu de auru. Dupa dîs'a

profetului Isai'a preste regele acest'a va repausá spiritulu Domnului, că elu se judece pre ómeni nu dinafara, că alti regi, ci dinleintru si inca infalibilu. Sub dinsulu dîce că se va latí cunoscenti'a cea adeverata de Domnedieu preste totu pamentulu, si lui i-se voru supune si paganii; tóte triburile seau sementiile lui Israilu se voru aduná la dinsulu din tóte partile pamentului, voru fi fericite si nu se voru mai conturbá prin nici unu inamicu. Acumu in tóta istori'a Iudeiloru nu vei aflá unu rege, la care se se póta aplicá loculu acest'a, care promite, că va esî unu rege din trupin'a cea taiata a lui Iese, adica din famili'a cea destronata a lui Davidu. Trebuie se cautamu dara pre regele acest'a in epoc'a, carea se incepe de la restornarea tronului imperatîei lui Iud'a prin Caldei. Inse de la tempulu acel'a incependu pana la Isusu n'au avutu Iudeii nici unu rege, carele se se fia trasu din famili'a lui Davidu. Afara de acést'a regelui acestui promisu i-se ascriu la Isai'a 53, 2 insusîri, cari nici unui omu nu se cuvinu si cari numai in Isusu nazarenénulu se afla. Regele Hizchi'a nu se póte intielege acolo din cauza, că candu a profetitu Isai'a nascerea fi-tória a regelui acestui mare, Hizchi'a erá demultu nascutu, ba póte si domniá preatunci. Din caus'a acést'a a intielesu si apostolulu Paulu loculu acest'a in ep. càtr. Rom. 15, 12 despre Isusu; ear Iudeii cei vechi, dupa marturisirea santului Ieronimu, asîsiderea-lu intielegeau despre Mesî'a, deunde Targumululu caldaicu in locu de toiagu are משיח (masiach). Apoi Isusu apriatu s'a numitu

pre sine Mesî'a, candu a vorbitu d. e. cu femeia samarinéna si cu celu orbu din nascere. Deci déca sub regele acestu mare, déca sub Mesî'a seau unsulu acestu mare (că asia numiau Evreii pre regi) nu se póte altu rege din famili'a cea destronata a lui Davidu intielege, decâtu I. Christosu, Mesî'a seau unsulu (cu spiritu de susu), cumu póte negá Renan, că famili'a lui Davidu a esistatu pre tempulu lui Isusu si că astfelu Isusu e fiulu lui Davidu? Au n'a dîsu si angerulu despre Isusu inca mainainte de a se nasce: „Acést'a va fi mare, si se va chiamá fiulu celu Preainaltu, si Domnedieu Domnulu i-va dá lui tronulu tatane-seu a lui Davidu, si imperatî'a lui nu va avé capetu“? Au n'a concesu Isusu se-lu numésca poporulu fiulu lui Davidu? Au dóra Isusu s'a acomodatu dupa opiniunea cea retacita a poporului, dupa cumu ce-e-dreptu dîce Renan? Dara atunci cumu póte fi Isusu totusi, totu dupa Renan, celu mai mare intre ómeni? căci a se acomodá dupa o parere retacita nu se unesce cu caracterulu unui omu mare, déca nu vomu a-lu tiené de insielatoriu. Eata in ce contradicere cade si aici Renan!

Din cele pana aici dîse e invederatu, că Isusu e regele, unsulu, Mesî'a celu promisu din famili'a cea destronata a lui Davidu, si că astfelu famili'a lui Davidu mai esistá pre tempulu lui Isusu. Credinti'a acésta a crestiniloru se intaresce si cu aceea, că, precumu se scie din Sveton. (Vespas. cap. 4) din Tacitu (hist. 5, 13) Iosifu Flaviu (bell. Iud. 15, 5. 7, 31.), profetî'a despre nascerea unui principe mare in oriente togm'a pre tempulu lui Isusu erá latita si intre pagani. Unu presentiu orecare a unei epoce noue a lunei, carea erá se se apropie, a petrunsu mai multu au mai puçinu omenimea de atunci, care epoca cei buni o doriau, si de care cei rei se infiorau. Profetî'a despre unu imperatu mare in oriente s'a latitu si in tienutulu Magiloru (מגים magim, speculantes, meditantes) celoru ce au venitu la Isusu, cari inca doriau rescumperare; de aceea li-s'a aretatu loru o

stea pana atunci nevediu*) , cu care semnu esternu s'a impreunatu si o admonitiune interna, cumca a venit tempulu, cá dorinti'a loru se se implinésca si cá steu'a i-va conduce pre ei la mantuitoriulu lumei, la imperatulu celu asceptatu.

Dupa ce amu vediutu deajunsu, cá Isusu e din famili'a lui Davidu si asia cá famili'a davidica pre tempulu lui Isusu inca nu s'a fostu stinsu, mi-remane se me intorcu la acelea cuvente ale lui Renanu, unde dice, cá Isusu nu s'a numitu pre sine nice pre unu minutu fiulu lui Davidu, si intrebu: de unde scie dinsulu acést'a, dupa ce in cartea sa nu aréta? Dora deacolo, cá Isusu nu se numesce pre sine espresu fiulu lui Davidu in s. scriptura? Dara nu dice evang. Ioanu, cá se se fí scrišu tote câte a facutu si vorbitu Isusu, n'aru incapé cartile in tota lumea? Au dora din vreunu locu, unde i-ar paré, cá Isusu nu vre a primí numirea aceea? Dora din loculu, unde intréba Isusu pre Iudei: „Ce vi se pare, a cui fiu e Christosu? La care Iudeii au respunsu, cá alui Davidu; candu apoi Isusu a dísu: dara cumu-lu numesce Davidu pre Christosu Domnu, dícundu: „Dís'a Domnulu Domnului meu: siedi de a drept'a mea, pana ce voi pune pre inimicii tei asternutu petioreloru tale“. Déca Davidu-lu numesce Domnu, cumu e cu potintia se-i fia elu (Christosu) fiu? In loculu acést'a Isusu nicedecátu nu néga a fí fiulu lui Davidu, cá atunci si-ar contradíce, dupa ce a concesu se-lu numesca asia; ci vre se puna fariseiloru o intrebare despre natur'a lui Mesí'a, fiendu cá ei aveau conceptu falsu despre elu. Se invoiau in aceea se piérdia pre Isusu, pentru cá se dícea a-fí Mesí'a, dara in aceea nu erau un'a, cine si ce se fia Mesí'a? Pentru aceea le-a propusu intrebarea amintita. Loculu acést'a e din ps. 110. v. 1., care sinagog'a l'a tienutu de mesíanu, ba chiaru si inimicii de acumu a lui Isusu. In psalmulu acést'a Davidu numesce Domnu pre Mesí'a celu venitoriu si-i atribue parte in guvernarea lumei si in poterea cea divina. Candu dice Isusu: „cum e cu potintia se fia elu (Christosu) fiulu lui Davidu“ (se intielege, dupa s. scriptura)? fariseii aru fí trebuitu se respunda: dupa nascerea lui cea trupésca e fiulu lui Davidu, eara dupa natur'a lui cea divina e Domnu lui Davidu. Inse preocupati fiendu ei de ide'a unui Mesí'a politicu, carele cá fiulu lui Davidu se le restitué loru imperati'a loru cea lumesca, nu precepeau locurile acele ale s. scripture, unde se vorbesce despre natur'a cea divina a lui Mesí'a, de aceea n'au potutu responde nemica lui Isusu la intrebarea propusa.

Se vedemu acumu in cátu are dreptu Renan cu privire la genealogiele lui Isusu de la Mat. si Luc. candu dice, cá acelea-si contradícu. Genealogiele acestea spre a aretá, cá famili'a lui Davidu a esistatu pre tempulu lui Isusu si cá Isusu e din famili'a lui Davidu, nu le am amintitu numai din cauza, cá dupa parerea lui Renan si-contradícu, cu tote ça in dinsele contradícerea e numai la parere. Din acestea doue genealogie inca se vede apriatu, cá Isusu e dupa trupu din famili'a lui Davidu. Ele se distinguce e dreptu in unele privintie un'a decàtra alt'a. Cea de la Luca se deduce de la Iosifu tata-lu nutritoriu alu lui Isusu pana la Adamu; cea de la Mat. incependu de la Avraamu in diosu pana la Iosifu. Distingerea stà in aceea, cá in cea de la Luc'a cu

totulu alte persóne vinu inainte de la Davidu pana la Christosu decátu cumu vinu la Mat., afara de trei nume, de Salatielu, Zorobalelu si Iosifu, tata-lu nutritoriu a lui Isusu; adica ambele de la Davidu incependu se desbina, cea de la Mat. se deduce prin Solomnu, cea de la Luc'a prin Natanu. In Salatielu si Zorobabelu eara se unescu, dupa aceea eara se desbina, in fine in Iosifu tata-lu nutritoriu a lui Isusu eara se impreuna. — Dupa genealogi'a de la Mat. tata-lu lui Iosifu, a tatalui nutritoriu alu lui Isusu, a fostu Iacobu, eara dupa cea de la Luc'a Eli. In acést'a ar stá contradícerea, carea i-se pare lui Renan a fí in genealogiele aceste. Inse aici, de cautamu bine, nu e contradícere déca vomu luá, cumca precurat'a Fetióra a fostu clironoma si cá cá atare a trebuitu dupa legea lui Moise se se logodésca unui barbatu din famili'a sa, si déca vomu luá si aceea, cumca Mat. enaréza genealogi'a lui Iosifu, eara Luc'a a precuratei Fetióre. In casulu acést'a scopulu principale a lui Mat. in evang. a fostu a aretá, cá Isusu e Mesí'a celu promis in legea cea vechia, si spre ajungerea scopului acestuia a trebuitu se arete, cá Isusu e eredele celu legitimu si continuatoriulu demnitatii regesci a lui Davidu. Elu dara a' avutu de a aretá nu intr'atát'a originea cea trupésca a lui Isusu din famili'a lui Davidu, cátu mai virtosu dreptulu ereditariu, care-i competiá lui in urm'a legaturei cu lini'a salamonica a casei lui Davidu. La aceea l'a provocatu pre elu profeti'a aceea fundamentale II. Sam. 7, 13., in carea Iehov'a promite lui Davidu, cá-i va intarí tronulu in eternu. Acumu pastrotoriulu casei lui Davidu erá Iosifu, a carui'a dreptu la tronulu lui Davidu in urm'a casatoriei lui cu precurat'a Fetióra a trecut la Isusu, fiulu Mariei celu adoptatu de Iosifu. Pre Luc'a cá pre unu crestinu intorsu din paganu mai multu l'a interesatu a aretá originea cea trupesca a lui Isusu din famili'a lui Davidu. Eará cumca si Mari'a e din famili'a lui Davidu aréta locurile de la Luc'a 1, 32 si Isai'a 7, 14 si altele. Déca enaréza Luc'a genealogi'a precuratei Fetióre, atunci Eli, cel'a ce se dice la dinsulu a fí tata lui Iosifu, seau Ioachim, precumu-lu numesce traditiunea la Epifaniu si la Ioanu Damascenu cu unu nume de asemenea insemnate, a fostu tata trupescu Mariei vergure. Eli e scurtatu din Heliachim seau Ioachim. Isvore iudaice (vedi Lightfoot) inca dícu, cá Eli a fostu tata-lu precuratei Fetióre. Acumu déca dice Luc'a, cá Iosifu a fostu fiulu lui Eli, acolo seau e de a se luá dupa unii cuventulu fiu in locu de ginere, precumu si la Rutu cap. 1. v. 11., seau e, dupa altii, de a se face o alta impartíre a tecstului, distinsa de cea comuna. Déca vomu cití cu Tischendorf in tecstulu grecescu articlulu τῶι inaintea cuventului Ἰωσήφ, atunci potemu impartí tecstulu „ὡν υἱὸς ὡς ἐνομίζετο τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἠλί“, etc. „si erá (Isusu asiadara) fiulu, precumu se credea, a lui Iosifu, a lui Eli, scl.“ si nu: ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσήφ, τοῦ Ἠλί etc. (ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli etc. — precumu se credea fiulu lui Iosifu, carele a fostu a lui Eli, scl.) Va se dica dara citirea amintita, cumca Isusu se credea a fí fiulu lui Iosifu, dara intr'adeveru a fostu fiulu (nepotulu) lui Eli, a lui Matatu etc. — Genealogiele aceste, a lui Iosifu adica si a Mariei se impreuna ear in Zorobabelu; eara déca viti'a lui Zorobabelu o reduce Mateiu la Solomonu, eara Luc'a la Natanu, aceea se póte esplicá din o casatoriá leviratica. Mateiu enaréza originea cea dupa dreptulu ereditariu, eara Luc'a cea trupesca a lui Zorobabelu. Eata dara cumu se potu aduce in armonia locurile, ce se parú a-si contradíce in genealogiele de la Mat. si Luc'a!

*) Unii tienu, cá unu cometu, si inca acel'a, care l'au observatu Chinezii pre la anulu 750 a edif. cet. Rom. si asia pre tempulu nascerei lui Isusu, si l'au insemnatu in tablele loru cele astronomice. Kepler a vediutu in an. 1604 cu ocaziunea conjunctiunei lui Iupiteru si Saturnu una stea de marínea antáia, carea in an. urmat. ear a disparutu. Elu crede, cá aceea a fostu steu'a, carea o-au vediutu Magii.

Déca in genealogi'a de la Mateiu cap. 1. v. 8., unde se dîce: „Ear Ioram a nascutu pre Ozi'a,“ sunt lasate afara trei generatiuni, — cãci Ioram a nascutu pre Ochozi'a, acest'a pre Io'a, apoi acest'a pre Amasi'a, si numai acest'a pre Ozi'a — aceea in genealogiile orientale nu e ce-va neindatinatu, si se afla si in genealogiile V. A. Precumu se credea, inca depre tempulu s. Ieronimu incepundu, Mateiu aici a lasatu afara trei generatiuni, cá se-i ésa 14 generatiuni de la Davidu pana la ducerea Evreiloru in esiliulu babilonicu, fiendu cá dinsulu in v. 17 tóta genealogi'a lui Isusu o imparte in de trei ori 14 generatiuni. Inse, dupa ce si Renan numai cu „póte“ demustra totu ce dîce, potemu dîce si noi, si inca cu mare probabilitate, cumca póte din caus'a aceea sunt lasati afara cei trei regi de mai susu, pentru cá ei se tragu din partea mamei loru din Achabu, incãtu adica Ioram casatorindu-se cu Atali'a fét'a lui Achabu a nascutu cu dins'a pre Ochozi'a. Acumu fiendu cá Domnedieu s'a juratu, cá va stinge tóta posteritatea lui Achabu, si fiendu cá in s. scriptura posteritatea se computa pana in a patr'a sementia, de aceea generatiunile cele trei de mai susu s'au consideratu asia dicundu inaintea lui Domnedieu cá unele ce nu existau, si pentru aceea le-a lasatu evang. Mateiu afara. — S'ar mai paré a fi neacuratétia in v. 11. totu din genealogi'a lui Mateiu, unde Iosi'a se dîce a fi tata lui Iechoni'a, cu tóte cá dupa I. Paral. 3, 15 i-a fostu numai tata betranu; lui Iechoni'a i-se atribue frati, cu tóte cá numai unulu a avutu pre Sedechi'a; eara Iosi'a se dîce a fi traitu pre tempulu esiliului, cu tóte cá cu 20 de ani a moritu mainainte. Asia cap. I, v. 11. are: „Iosi'a a nascutu pre Iechoni'a si pre fratii lui, candu s'a facutu ducerea in prinsóra babilonica“. Noi inse cu Evaldu si altii dîcemu, cumca aici de tempuriu s'a veritu o eróre de péna in tecstu si a trebuitu se fia dintr' inceputu viersulu 11 asia: „Iosi'a a nascutu pre Ioachimu si pre fratii lui, ear Ioachimu a nascutu pre Iechoni'a, candu s'a facutu ducerea in prinsóra babilonica“. Dupa citirea acést'a esu apoi de la Davidu pana la ducerea in prinsóra babilonica 14 generatiuni.

Cu aceste-mi terminezu opiniunea cu privire la genealogiile de la Mateiu si Luc'a, si intrebu numai, cá, dupa ce tóta neacuratétia si contradicerea, care se pare a fi in genealogiile aceste, se póte complaná, de unde si cumu póte dîce Renan, cumca e probabilu, cá Isusu nice un'a n'a aprobatu din genealogiile aceste pentru neacuratétia si contradicerele din ele, si cá ele s'au nascocitu numai din partea poporului in diverse tienuturi? dupa ce se scie, cá in V. A., unde tóta promisiunea, tóta binecuventarea se baséza pre nascerea cea trupésca, genealogiile se deduceau si pastrau in fiacare familia cu cea mai mare grigia, maicuséma in famili'a lui Davidu, din carea se sperá, cá va esí Mesia.

(Va urma).

G. Popu, prof. de s. script.

Conferinti'a scolara tienuta in Bussiacu, distr. protop. Arduatu, diéc.

Oradei-m., in 18 Sept. a. c.

Conferintiele scolare se tienu in diéces'a nóstra in toti anii regulatu, si mai vertosu in tempulu de véra ear in unele locuri spre tótna, cámu in urmatóri'a ordine: Ilustrisimulu domnu episcopu si-face intr'unu cercu-

lariu *) observatiunile asupr'a lucrariloru conferintiale din anulu premersu, pre cari, dupa cumu sunt indeplinite, seau le apróba, seau dincontra provóca la mai mare serguintia in elucrarea operateloru prescise. In cerculariu se detiermuresce mai incolo ordinea tienendei conferintie; se tramitu intrebarile **) seau temeile elucrande, atátu pentru preoti cátu si pentru invetiatori; se facu cunoscutu carti trebuintiose si apte pentru instruire, estu-tempu s'a impusu denou si prenumerarea la „Amiculu scolei“ in tóte comunele eparchiei nostre, scl. — Acestea mi-am tienutu de detorintia a-le premite, pana-ce asi lamurí pre-scurtu desbaterile si svatuirile facute la conferinti'a susu intitulata.

Invocarea Spiritului santu s'a defiptu pre nóue óre demanéti'a, precandu adunandu-se preotii, invetiatorii, curatorii si pruncii esaminandi din diferite comune, s'a celebratu sacrificiulu santei mise prin preotulu localu, fiendu de fácia mare parte din locuitorii comunei. Nu se póte esprimá insufletúra sternita prin audiulu cantariloru melodióse ale teneriloru scolari din comun'a acést'a, cari cá nescari angerasi si-inaltiau viersulu càtra ceruri spre a cere radie lucitórie asupr'a natiunei nóstre. Óresicumu pareau a se rogá la Parintele celu cerescu, cá se se indure dej'a si se topésca ghiaçi'a depre anim'a parintiloru sei cá se inbraçiosieze cu caldura totu, ce-i nobilu si frumosu.

Dupa solemnitatile finite in beserica ne-amu adunatu la cas'a parochiala, ne-amu ocupatu locul, parte cá consultatori regulati, parte cá asistinti onorari. Astfelu, componendu-se tóta adunarea, p. o. d. protopopu alu districtului arduatenu, Stefanu Valeanulu, a deschisu conferinti'a cámu cu urmatóriele cuvente: „Onorata adunare! In urmarea ordinatiunei inaltului consiliu scolasticu si in urmarea parintiescei provocari a Ilustrisimulu domnu episcopu suntemu eara-si chiamati a-ne svatuf asupr'a trebiloru scolarie. Scólele si in tempii cesti din urma sunt alocurea parasite de pruncii nostri, spre cea mai marea-ne rusine inaintea altoru natiuni. Recél'a càtra scientie in poporulu nostru dorere! nu scade; dreptuce, precumu ne sunt propuse intrebarile de la guvernulu diécesanu, se mai cercamu: in ce jace caus'a reului, in preoti, ori in invetiatori, seau in parinti? Ci pana ce amu pasí la consultare, se audimu disertatiunea „Despre crescerea religiósá-morala“, cu firm'a: „Inceputulu intieptiunei e fric'a Domnului.“ — Apoi cu cea mai mare

*) Estu-tempu sosi cerculariulu cu cea mai nefavoritória sentintia. „Cu operatele anului trecutu“, — suna cerculariulu emanatu in 10 Iun. a. c., — „preste totu amu fostu fórte neindestuliti; pentru aceea facemu cunoscutu invetiatoriloru, cá se se nesuesca a lucrá cátu mai perfecte operate, cãci nepasatorii se voru pedepsi cu subtragere din léf'a invetiatorésca dupa arbitriulu nostru; — scrisóra se fia curata, legibila si ortografica“.

**) Intrebari pentru conf. scol. 1865: „1. Cari sunt motivele insufletitóre pre invetiatoriu, de a-si implini detorintiele sale cu totu zelulu si tóta oblatiunea, din sentiulu religiosu si nationalu? — 2. Cari sunt piedecel, pentru cari scólele nostre romane nu emuléza cu scólele altoru natiunalitati, seau pentru ce nu producu scólele romane acelu profectu pentru cultivarea teneriloru romani, cari le-producu scólele altoru natiunalitati; sunt acele piedece despre partea preotímei, a invetiatoriloru, despre partea poporului romanu seau a deregulatoriloru politice, si cumu s'aru poté delaturá acelea? — 3. Cumu va mediuloci scól'a educatiunea fisica a scolariloru? — 4. Cumu va produce scól'a educatiunea religiósá si morala a invetiaceiloru? — 5. Care e metodulu celu mai bunu a instruirei? — 6. Metodulu speciale pentru cunoscerea literelor, seau cetire; óre póte-se invetiá scolarulu cetirea fora silabisare, seau mai iute si mai usioru invétia a ceti cu intrebuintiarea silabisarei? Se se respunda la intrebarea acést'a din teoria si din esperientia. — 7. Cumu se face scól'a de pomi si cumu se nobilitia pomii? — 8. Cumu se folosese fimulu din ósele animaleloru? — Cea d'antáia intrebare se se iee la consultatiune in conferintia asia, cátu si preotii, asemenea invetiatoriloru, voru produce opiniunea sa motivata in scrisu, si rezultatulu consultatiunei se se iee la protocolu. Din cealalte intrebări se-si aléga fiacare invetiatoriu, un'a din pedagogia, alt'a din metodica si a trei'a din economia spre respundere“.

linisce amu ascultatu disertatiunea amintita, carea fũ declamata de m. o. d. preotu din Farcasi'a si carea a insufletitu pre totu poporul asistente.

Finindu-se disertatiunea s'au cerutu informatiunile despre statulu internu si esternu alu scóleloru, cari s'au facutu dupa celea 12 puncte *), propuse de ven. consistoriu in 13. Sept. 1861. Culegundu-se informatiunile amintite s'au facutu observari diferite in privinti'a acestor'a, astfeliu d. e. cá pentru uniformitate se fia tóte intrebarile punctuatim cu linie despartite; dreptu-ce unele s'au si datu inderetru, eara cei ce nu au adusu, póte din nebagare in séma, s'au facutu atenti la oficiulu seu.

Ací a urmatu apoi consultarea cea mai infocata asupr'a intrebarei celei d'antáiu propuse de maritulu ordinariatu spre discutare. Pusetiunea cea mai parlamentara a luat'o m. o. d. Vasiliu Popu, parochulu busiacanu, care cá unu adveratu atletu alu besericei si natiunei nóstre tóte partile punctului substernutu le-a lamuritu cu cea mai mare acuratétia inaintea adunarei, si, déca s'a formatu unu repunsu deajunsu si conformu intrebarei, acest'a inca l'a esplicatu cu rara istetíme poporului coadunatu; apoi cetitu-si-a in urma motivele si in scrisu, dupa cumu poftesce comitiv'a desuptu celea optu intrebari. Despre unu atare pastoriu sufletescu se póte apoi díce, cá misiunea sa nu numai o întielege, ci o si implinesce. Opiniunile la acestu punctu au fostu cámu urmatóriele: inbunetátirea lefei, castigarea de carti instructive si insufletitórie, propunera cutarui onorariu pentru invetiatorii cei mai zelosi scl.—In privinti'a intrebarei a dóu'a s'a detiermuritu, se se iee la protocolu, ce si câte carti sunt de lipsa la cutare scóla; numerulu cartiloru se se substérna la ven. consistoriu cu aceea rogare, cá ven. consistoriu se le procure si se le tramita, cá astfeliu, ajungundu mai securu prin protopopi in man'a poporeniloru, se se tramita pretiulu. S'au facutu mai incolo atenti preotii la serguintiósá cercetare a scólei preste septemana si la tienerea catechisariloru si s'a satoritu, cá acei teneri, cari voru neglege ascultarea catechisarei, se se pedepésca cu 5 fl. v. a. Saltulu in díle de serbatori si domineci inca numai dupa inseratu e iertatu. Invetiatorii voru aretá consemnarea absintiloru cátu de desu si adica celu puçinu de doue ori pre septemana, si in casu de lipsa se va recercá si asistenti'a deregutoriei politice. Mai urmara nescari desbateri mai merunte, cumu sunt: cladierea edificieloru scolarie, incaldirea, scl., dupa cari a cetitu totu invetiatoriulu elucrarea intrebarei sale, dintre cari a 6. si a 7. au fostu mai deajunsu elucrate prin invetiatoriulu de Aciu'a. In fine a urmatu esaminarea te-

*) 1. Numele si conumele invetiatoriulu, anii vietiei si ai sierbitiului cá invetiatoriu; absolvit'a preparandi'a si candu? E deodata si cantoriu? Ce portare are si cu ce sporiu invétia? — 2. Ce venitu are invetiatoriulu in bani gat'a, lepticale, pamenturi? La cátu se póte pretiui preste totu? — 3. Edificiulu scólei, vechiu seu nou, in ce stare se afla? Are instructiune normala, instrumente invetiatoriale, carti? Ce mai lipsesce, ce inbunetátiri aru trebui se se faca si din ce fundu? — 4. Are scóla gradina de pomi si de stuparia, ce s'a produsu pan'acú; facutu-s'au ceva pregatiri si pentru cultivarea vermiloru de metasa? — 5. Cati prunci se afla de la 6—12 ani indetorati a amblá la scóla? Fetióri cãti? Fete cãte? — 6. Cãti prunci au amblatu in anulu acest'a la scóla? Baiati cãti? Baiate cãte? — 7. Cari au fostu piedeele de nu au amblatu unii la scóla? Ce zelu a aretatu preotulu cá diriginte localu? — 8. Cãti au facutu esamenu? Fetióri cãti? Fete cãte? Cãti citescu seu scriu? Cãti sunt arnici a citi apostolulu in beserica? Canta seu ministrédia scolarii suptu liturgia seu suptu alte functiuni? — 9. Infientiatiu-s'a scóla repetitiunala de domineca? Cãti sunt indetorati a amblá la acést'a de la anulu 12—18? Fetióri cãti? Fete cãte? — 10. Cãti au amblatu in anulu acest'a la scóla acést'a? Cãti au facutu esamenu? — 11. Ce profectiu au facutu scolarii de domineca: in religione, citire, scriere, aritmetica, economia rurala, in ritulu si cantarile besericesci? — 12. Cari au fostu inpedecarile infientiarei scóleloru de domineca?

neriloru, dintre cari in religione au precelatu busiacanii, in biblia tamaianii, in geografia tamaianii, in scrisóre busiacanii si zazarenii, in calculatiunile mentali tamaianii. Tenerii din celealalte comune s'au esaminatu in anulu trecutulu, ce se intemplá si acumu, de ne-iertá tempulu.

Astfeliu decurse conferinti'a invetiatorésca din Busiacu, in urmarea carei observamu aici pre-scurtu numai aceea, cumca energi'a pentru luminarea poporului nostru si acumu fórté in rari preoti se vede a fi intrupata. Unii cá acei'a si-arú poté aduce a minte, cá: „si potuerunt hi et hae, cur non tu Augustine?“ Economí'a, sustienerea prunciloru si alte asemeni nu ne escusa de la detorintiele nobile, ce se ivescu in sfer'a nóstra. Chiaru întieptiunea mea in economia, mustrarea prunciloru miei inca desierbescu spre indreptarea celor'alalti incredintiati conducerei mele. Ear escusarea pentru domineca ferésca Domnedieu se aiba locu! — Invetiatorii, prelanga admonitiunile capetate in conferintia, se se ingrigésca, cá rogatiunile se le respice curatu invetiaceii. Astfeliu in rogatiunea Domnului se nu díca: „Fia in voi'a ta“ ci „Fia voi'a ta“ scl.— Cu scopu ar fi déca la conferintia s'ar represintá si câte unu june de la scóla repetitiunala, se se véda, ce progresu facu si acesti'a.

Dee Domnedieu, cá conferintiele scolare se nu fia „viersulu celui ce striga in desiertu,“ ci se afle resunetu in animele tuturoru conducutoriloru adeverati. Ear de lupii cei imbracati in piei de mnelu se ne ferésca Domnedieu, dar se ne ferimu si noi. Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto!

Gavriele Lazaru de Porcarietu, prof. gimnas.

Corespondintie.

Lighetu, 11 Septembre 1865.

Domnule redactoru! Am onóre a-Ti tramite aici o copia autenticata depre unu documentu de donatiune facuta pre séma besericei nóstre gr. cat. din Beb'a. Documentulu presinte Ti-lu cuminecu condusu de acea convingere, cumca atari daruiri generóse, venire-arú ele ori din care parte si in orísice mesura, sunt totdeun'a de a se dá publicitatiei, pentru cá astfeliu marinosii daruitori se secere recunoscenti'a cuvenita meritului, cumu si pentru cá cu faptele loru nobili se sierbésca de esemplu altor'a, pre cari Domnedieu i-a binecuventatu póte inca si cu mai multe bunetati pamentesci si de la cari inaintarea si ajungerea scopuriloru celoru sante ale omenimei si preste totu institutele filantropice nu arareori arú fi incát'va si indreptátite a asceptá celu puçinu denariulu veduvei. Laudatulu actu donatiunala suna: *)

„Slindea, in 24 Iuniu 1858.“

„Onoratului d. parochu gr. c. Ioanu Vulcanu.“

„Epistol'a domniei Tale din 15 Iuniu a. c., datata din Beb'a, „am primit'o in 18 I. c. si marturisescu, cumca in caus'a santei „uniri lipsele privitórie la beserica, despre cari mi-scrii, le tienu „de atari, cari intr'adeveru nu numai impiedeca propasirea, ci „inca si prea cea efectuita, mai alesu in midiloculu necrescerei, o „nemicescu deplinu. Deci dupa micidele mele poteri me grabescu „a vení intr' ajutoriu cu urmatóriele:“

„In Aradu am demandatu se se faca pre séma bebaniloru „dóue campane seu clopote, un'a de 150 de ℔ si cealalta de „50 de ℔ (propriaminte cea mai mare a esitu de 193 si cea mai „mica de 97 de ℔. Ref.), sub aceea conditiune, cá, pana candu „bebanii voru remané gr. catolici, campanele se fia proprietatea „loru, ear in casu ce s'aru întórce de la unire, acele voru cadé

*) Lu-publicamu in traducere fidela din unguiria.

„eara-si sub liber'a mea dispunere. Carulu pentru transportarea „campaneloru se fia pre 18 Iuliu negresitu in Aradu la versatoriulu de campane Hönig, si carausiulu se se presinte si la preanonoratu domnu Pietru Ratiu.“

„Si din Aradu donéza unu steagu seau praporu verde. Earu „din Stri'a cele dóue usie pentru altariu, ce le-am fostu deman- „datu demultu a se pregatí si a se sugraví pre ele icónele lui „s. Pietru si Paulu, ducundu-le la Aradu asisiderea le voiu tra- „mite. Astfeliu carulu va duce dóue campanéle, dóue usie si unu „steagu. Nu va stricá se se provéda carulu cu coperisiu. — Dom- „nedieu ve-dee pacientia, inaintare si ve-binecuvente pre toti! „Alu domniei Tale reveritoriu“

„Adamu Deseö m. p.“
„proprietariu din Silindea.“

E lipsa óre se mai vorbimu si noi prelanga cuventele cele de sine elocinte ale acestui documentu de generositate? Nu; noi adaugemu numai cu sant'a mama beserica rogatiunea fierbinte: „Domne, binecuventédia pre cei ce te binecuventa, si cu domnedicésc'a ta potere santiesce si-i padiesce de totu reulu pre cei ce iubescu frumseti'a casei tale!“

Ioanu Vulcanu, parochu gr. c.

Blasiu, in lun'a lui Septembre 1865.

Clarissime domnule redactoru! Am onóre a-Ti tramite aici unu estrasu din siematismulu veneratului cleru gr. cat. alu archidiecesei Albei-Iulie depre anulu 1865, cumu si din conspectulu scóleloru elementarie gr. cat. ale archidiecesei acesteia depre anulu 1863/4, din cari se póte vedé, cá in archidiece'sa Albei-Iulie in anulu curinte sunt preste 368.537 suflete gr. c., eara scólele elementarie in mai susu laudatulu anu le-a frecventatu 10.743 fetiori si 4.644 fetitie; cari specificandu-se dupa cele 38 de protopopiate si 1 vicariatu, ne infaçisiédia urmatoriulu conspectu tabelariu:

	numerulu sufl. gr. in a. 1865:	numerulu baiatiloru, cari au frecvent. scólele elem. in a. 1863/4:	fetiori	fetitie
In protopop. Blasiului	10.312	320	186	
„ Albei-Iulie	11.820	218	67	
„ Alecusiului	4.228	127	58	
„ Aiudului	8.564	100	36	
„ Armeniloru	5.901	165	57	
„ Bagàului	6.959	171	100	
„ Bistrei	11.097	263	94	
„ Cutului	8.694	288	106	
„ M. Uiórei	6.671	185	62	
„ Biei	13.252	542	332	
„ Ernutului	7.702	291	135	
„ Ibasifaleului	5.443	243	139	
„ Siomfaleului	4.820	128	50	
„ Vaidacutului	4.938	221	93	
„ Beiului	10.618	303	36	
„ Ludosiului de Mur.	7.030	171	103	
„ Pogacelei	10.419	365	185	
„ Pocegei	6.730	189	25	
„ Reginului sasescu	15.366	806	248	
„ Turdei	10.726	331	106	
„ Catinei	3.822	160	55	
„ Clusiului	20.242	616	372	
„ Cosiocnei	8.781	152	30	
„ Faragàului	12.087	374	100	
„ Margàului	9.841	163	109	
„ Morlacei	8.162	216	153	
„ Palatcei	10.919	215	85	
„ San-Martinului	10.478	653	398	
„ Dergei	8.781	79	5	
„ Milvanului	8.162	203	78	

		fetiori	fetitie
In protopop. Ariesiului	5.997	163	86
„ Giurgeului	17.249	199	76
„ M. Osiorheiului	11.587	294	207
„ Odorheiului	2.330	invétia la calvini si la rom.-cat.	
„ Trei-scauneloru	2.796	10 feti si 9 fete, ceialalti la straini.	
„ Çichentalului	4.770	175	96
„ Mediasului	9.194	332	152
„ Sabiiului	12.994	427	198
In vicariatulu Fagarasiului	29.045	884	317.

Parochie in archidiece'sa sunt cu totulu 719, protopopi actuali 10, vice-protopopi 15, administratori protopopesci 12, protopopi onorari 4, parochi 645, capelani 28.

Din estrasurile aretate vedemu, cá in archidiece'sa gr. cat. a Albei-Iulie din 368 de mii de suflete cámu pre 24 de mii de suflete cade o miia de prunci amblatori la scólele elementarie. Óre candu vomu ajunge acolo, se scia cití si serie 700 din o miia de fetiori detori a militá, cá in Franci'a? (Déca nu se va indoi si inpatrá zelulu respectiviloru, niciodata! Red.) — Totu de aci vedemu si aceea, cá in Secuime Romanimea e in periclu de a se pierde, deórace pruncutii Romani invétia parte la latini parte chiaru si la calvini. Meminisse iuvat. *) **G. P.**

Naseudu, in 21 Septembre 1865.

In dilele trecute furamu norociti a vedé deschisa si a trei'a clase gimnasiale la gimnasiulu nostru de aici.

Dupa-ce — pre bas'a concursului publicatu — s'au alesu in 18 Aug. a. c. inca doi profesori provisorii, acei'a s'au si chiamatu se-si ocupe posturile sale. In 1. Septembre au depusu juramentulu in façi'a directorelui gimn. si a siefului districtualu cumu si a intieligintiei romane din Naseudu. Dupa aceea s'a tienutu conferintia profesoralu, in care s'au impartitu studiéle, s'au ordinatu profesorii de clasa si s'a alesu actuariulu pentru anulu scolaristicu curinte. Inscrierile s'au facutu in 2 si 3 Septembre, eara in 4 Septembre s'au si inceputu prelegerile.

„Veni sancte“ erá se-se tiena in 3 a aceleiasi lune; inse lipsindu inca multi scolari, s'a amenatu pana in dominec'a urmatoria, candu s'a tienutu cu tóta ceremoni'a cuvenintiósa.

Numerulu scolariloru e destulu de mare. In gimnasu sunt inscrisi, si anume:

In scol'a norm:	La preparandi:
Cl. I. 51	Curs. I. 12
Cl. II. 19	Curs. II. 10
Cl. III. 31	La-olalta 22
La-olalta 101	Cl. IV. 60
	La-olalta 243.

Sum'a totala a scolariloru este dara 405. — Ceriulu se reverse in abundantia róu'a gratiei sale preste aceste plantutie crude a natiunei si preste gradinariu loru! **M. P.**

Inscientiari din provinci'a nóstra besericésc'a.

Archidiece'sa Albei-Iulie.

In poterea determinatiunei consistoriale din 4 Septembre. a. c. numerulu 884 se denumi de vicariu foraneu la Fagarasiu preanonoratu domnu protopopu alu Turdei, Ioanu Antoneli. Parcele prelungésc'a pana la ani nestoriani firulu vietiei preactivului barbatu!

In fundatiunile vacante din seminariulu nostru gr. cat. centralu din Vien'a se dispusera a se tramite estu-

*) Dotarea parochieloru, a scóleloru si aloru asiedimente romanesci in Secuime ar fi fora indoéla celu mai eficace midilocu de a prevení si impedeá acestu reu. Unde e inse acelu Mecenateu romanu, carele se jefésc'a si se se grabésc'a astfeliu a secerá acestu — dupa parerea nóstra celu mai mare — meritu façi'a cu natiunea si beserie'a nóstra? — — — Red.

tempu din partea archidiecesei: dd. Teodoru Campianu si Ioanu Marculetiu, gimnastici absoluti; din diec. Ora-dei-mari: Iuliu Papfalvay, gimnas, abs.; din diec. Ghierlei: Ioanu Moldovanu, clericu abs. de a. I.; din diec. Iugosiului: Victoru Rusu, clericu abs. de a. I.

Cursulu preparandialu in Blasiu se incepe in 14. I. c. De profesoriu preparandialu se denumí m. on. d. Gavriele Popu, totodata profesoriu de teologia. Altmintrea spunu, cumca acésta dispusetiune e numai provisória, avendu maritul nostru ordinariatu metropolitanu de cugetu a tramite la vreo universitate esterna, d. e. la Prag'a, vreo doi teneri cu scopu cá acolo se se califice de pedagogi de profesiune. Intentiune forte dorita si laudabila!

Amvonulu.

Ajutorirea seau amorea deapropelui.

(urmare.)

Ce alt'a e amorea? decâtu una viétia, ce unesce seau doresce a uní pre doi: adica pre celu amatoriu si pre celu amatu. — Nu póte iubi pre altulu, celu ce nu se iubescce pre sine. — Nu e iubitu, celu ce nu se iubescce pentru sine. — Iubirea oricaroru lucruri afara de sufletu si de Domnediu, sunt macul'a animei, de carea cu câtu e cine-va mai curatu, cu atátu mai usioru precepe adevverulu. — La Domnedieu, carele e pretotindeni de fačia, pretotindeni intregu, nu ne potemu duce pre petióre ci prin moravuri; eara moravurile nu se judeca din ceea ce scie fora din cea ce iubescce cine-va, nici nu devinu moravurile nóstre bune seau rele, decâtu prin amoruri bune seau rele. — O de amu poté sterní pre ómeni, si cu dinsic dinpreuna de-amu poté fí sterniti, cá asia se iubimu viétia cea vecuitória, precumu iubescu ómenii viétia cea trecutória. — Nu se afla mai mare provocare la amoru, decâtu prevenindu pre celu iubitu: si fórte impietrita e acea anima, carea déca nu voi a ne aretá iubire, se nu vrea a ni-o reintorce. — Tóte se misica prin ponduri (greutati) si se straduescu spre locurile sale. Pondulu meu e amorea mea, acést'a me trage ori incátreu me ducu. — Celu ce iubescce pre Domnedieu, debunaséma nu póte se despretiúesca pre celu ce ne-demanda, se iubimu pre deaprópele; eara celu ce iubescce pre deaprópele spiritualminte si santu, acel'a iubescce intr' insulu proprie pre Domnedieu. Cáci acést'a e desclinirea intre iubirea crestinesca si pamenténa. — Prin nemicu nu se ispitesce amicu mai bine, decâtu prin pacinic'a rabdare a debilitatiloru nóstre; cáci pre câtu rabda cine-va, pre atát'a iubescce. s. Agustinu.

Iubirea formeí seau staturei e uitarea mintiei. s. Ieronimu.

Atunci propasímu mai tare in iubirea lui Domnedieu, candu in braçele acestei iubiri ne-laptamu mai antáiu cu iubirea deaprópelui. — Iubitoriloru de Domnedieu li-se impune amenare, cá dreptu poft'a iubirei amenate se crésca meritulu resplatirei. — Cu atátu mai tare se desface fiacine de iubirea cea de susu, cu câtu mai in diosu se desfatédia. — Acel'a e in amórea lui Domnedieu mai mare, care misica pre mai multi la amorea lui. — Despre amorea nóstra càtra deaprópele mai multu se vorbésca faptele cele bune decâtu limb'a, incátu deaprópele se se véda amatu in fapt'a cea buna. — Din iubirea lui Domnedieu se nasce iubirea deaprópelui, si prin iubirea deapropelui se nutresce iubirea lui Domnedieu. — Se iubimu pre ómeni cá pre ómeni, si se urimu piedecele, ce dinsic ni-le punu in calea nóstra càtra Domnedieu. s. Gregor. c. mare

Domnedieu e intieptiune, si vre a fí iubitu nu numai cu fragedíme, ci si intieptiesce; altmintrea spiritulu retacirei preausioru ar poté se-si bata jocu de zelulu teu, negrigindu scientia. Pentru cá inimiculu síretu n'are mai puternica intrigare spre a departá din anim'a ta iubirea, decâtu potendu a face, cá tu se te cuprindi cu iubirea necautu ear nu intieptiesce. — O jugu alu amorului santu, cu cáta dulcóre ne prindi tu, cátu de gloriosu ne inlaçuesci, cátu de placutu ne apesi, cátu de desfatatiosu ne ingreunedi cátu de tare ne stringi, cátu de intieptiesce ne inveti! O fericce amore, din care se nasce puretatea moravuriloru, curatieni'a afecturiloru, adunci-me intielesului, santieni'a posteloru, stralucirea fapteloru, fecunditatea virtutiloru, escelinti'a meriteloru, sublimitatea premiiloru! — Unde e iubire, nu e nici o greutata. — Iubirea curata nu e mercenaria. — Fora-delegile mari se nu le-credemu indata ce ni se spunu, dar se le piedepsimu indata ce ele aieva s'au patratu. s. Bernardu. (va urmá.)

Ochire prin lumea politica

(din 15—30 Septembrie.)

Cronica interna. Suntemu intr'o perioda plina de evenimente fórte insemnate, cásí cari, de amu cautá in internulu trecutulu, cu greu amu mai aflá. Momentulu celu decidiutoriu, care provóca pre Romanu in tonu seriousu la atentiune, activitate si lupta spirituala pentru aperarea si sustinerea drepturiloru sale celoru mai scumpe, a sositu. Noi inse ne marginimu numai si numai la tem'a nóstra, de a inregistrá din lumea politica singuru numai fapte complinite, si lasamu tóte luptele politico-diurnalistiche, atingatórie si chiaru de dulcea-ne natiune, diurnaleloru de asemenea caracteru.

In numerulu precedente anuntiarumu onoratiloru cititori preainalt'a patenta imperatésca, prin carea s'a conchiamatu diét'a transilvana. Animele tuturor'a devenira in urmarea acelei cuprinse de nerabdare, asceptandu dupa conchiamarea dietei Ungariei, ceea ce se si templá prin preainaltulu rescriptu si patent'a din 17. Sept. a. c., cari convóca diét'a Ungariei pre 10 Diecembre a. c. la Pest'a, prelanga acea preainalta demantione, cá in privinti'a alegeriloru se se aplice regulamentulu eleptorale incuvientiatu de M. S. prin resolutiunea din 7. Ianuariu 1861. Totdeodata Maiestatea sa imperatulu a binevoitu preagratosu a anuntia, cumca numit'a diéta o-va deschide acel'asi preainaltu in persóna. — Diu'a urmatória din 18. Sept. a. c. ne-adusa unu altu rescriptu imperatescu, care conchiamu pre 23 Noembrie a. c. dietele Boemieí, Galitiei si Lodomeriei, Dalmatiei, a ambeloru Austrie, a Salisburgului, Stiriei, Carintiei, Carnioliei, Bucovinei, Silesiei, Moraviei, Vorarlbergului, Tirolului, Goritiei si Gradiscei, a Istriei si senatulu Triestului. Unica diét'a regatulu triunitu, adica a Croatiei, Slavoniei si Dalmatiei, nu e inca convocata, ci e — déca ne e iertatu a crede sciriloru — amenata pre 12 Noembrie a. c. — Asiadara actele prea momentóse, cari sunt menite a face o epoca nóua in viétia constitutionala a imperiului, sunt: manifestulu imperatescu indreptatu càtra tóte popórele inperiului si patent'a imperatésca, amendoue din 20 I. tr., prin cari se sistédia activitatea legei fundamentali despre represintanti'a imperiului, v. s. d. patent'a din 26 Febr. 1861; mai incolo, rescriptele pentru coadunarea dieteloru Transilvaniei, Ungariei, si a provinciiloru germano-slave. Manifestulu imperatescu in diferite provincie a facutu di-

ferite impresiuni; cele mai imbucurătorie inse le-a facutu asupr'a Magiariloru.

Denumirile comitiloru supremi nu mai incéta, ei picura neprecurmatu, adi unulu mane altulu. In privinti'a denumiriloru loru Romanii in multe parti ale tierei, locuite „preaindesuitu de dinsii“, aducundu-si a minte de aceste cuvante ale rescriptului imp. de reincorporarea Banatului cu Ungari'a cumu si de preainalt'a vointia a monarchului respicata intr' insulu, cá adica in atari parti ale tierei se se respectedie la denumirea functiunariloru si demnitariloru publici maioritatea precumpantórie a locuitoriloru, si-faceau diverse ilusiuni si sperantie, cumu d. e. fratii Temisiorani, cari sperau unu Romanu de comite supr. si li se denumí unu magiaru mare, d. de Murányi. Inse spes alit et fallit.

Cronica esterna. Inafara vedemu o multíme de misicari misteriose, cari, prin misteriositatea loru obosescu multe capete cu gacirea si deslegarea loru. — Convenirea, ce o avù imperatoriulu Napoleonu III. cu regin'a Spaniei pre teritoriulu acestei'a, este evenimentulu celu mai importantu, de care se ocupa politic'a esterna de presinte. Regin'a Isabel'a, precumu amintiramu in numerulu trecut, redede visit'a in Biaritz. Visitele se primira din partea popóreloru in amendóue locurile cu entusiasmu neindatinatu.

La Paris se latiescu faimele, si nu fara crediementu, cumca constitutiunea imperiala va primí modificatiuni intru intielesulu reformeloru liberale, dupa care corpulu legislativu se va desfientia, pentru cá tier'a prin alegeri nóue se santiuneze schimbarile din perspectiva.

In Italia crescú neincetatu misicamintele electorali. — Curi'a Romei ar fi aplecata la o negociatiune cu cabinetulu de Florenti'a, pentru cá acest'a se primésca pre sine o parte din detoriele statului papalu. Se scie inse cu siguretate, cumca, pana-ce santulu parinte nu va recunósce regatulu italianu, Florenti'a inca nu va pune man'a pe punga-si. — Santí'a sa ponteficele in 25 l. tr. tienù consistoriu, preconisandu mai multi episcopi pentru lumea catolica, intre dinsii si pre nou-denumitul episcopu alu diocesei nóstre ghierlane. — Se mai graesce prin Angli'a si despre aceea, cumca Lamarmora ar fi ambiatu cabinetului austriacu 40 de milióne pundi de sterl. pentru Veneti'a, motivandu ofertulu seu cu aceea, cumca tier'a acést'a totu nu va fi mai multu de interesu pentru Austri'a dupa-ce pierdù Lombardi'a.

Multe diurnale francesci vou a scí despre o aliantia intre Franci'a si Prusi'a. Unele sunt pro eara altele contr'a ideei de o atare aliantia; firesce fiacare vorbesce din interesulu teritoriului, pe care se afla standu. Cu acést'a ar stá in legatura caletori'a proieptata a ministrului primariu din Prusi'a, d. de Bismarck, la Biaritz, spre a convení cu imperatulu francescu. Ast'a intelnire n'ar fi fora insemnetate, déca s'ar templá.

Represintantele din London alu statelorú unite americane a intrebatu pe lordulu Russell: ce va se insemnedie serbatórea flotei francesci si anglese? Acest'a-i respunde cámu laconicu, cá acestu evenimentu nu o privesce pre Americ'a.

Poporulu catolicu alu Irlandiei este fórté nemul tiamitu cu guvernulu anglu si se díce, cá face pre sub mana pregatiri pentru eliberarea sa, asceptandu ajutoriu din Americ'a. Ore succede-le-va acést'a seuu ha? e intrebare greu de respunsu; destulu inse, cá in Dublin, capital'a Irlandiei, si pre aiurea se si intemplara mai multe arestari ale membriloru de societatea „Fenian“. Societatea acést'a ar avé de scopu eliberarea Irlandiei de

sub Angli'a, si se inparte in trei departiuminte, dintre cari unulu resiede in Irlandi'a, altulu in Canad'a si alu treilea in statele unite americane. Societatea secreta „Fenian“ se bucura de unu numeru fórté insemnatu de membri. In Irlandi'a singura sunt la 65,000 de feniani capaci de a portá arm'a. Siedintiele se tienu nóptea. Polití'a din Angli'a desvólta o activitate fórté mare, si ea intemnitá dej'a mai multi individi ingreuiați cu suspiciunea, cá aru fi membrii laudatei societati.

In Romani'a se asiediara tóte rescolarile buciate. Domnitoriulu ei proclamá amnestiarea tuturorú prinsiloru cu ocasiunea acelorú nelinisciri, prin ce-si castigá si marí de nou amorulu supusiloru sei. Totu din Romani'a avemu de inregistratu unu actu de nepusa importantia pentru venitoriulu mai ferice alu Romaniei, — introducerea in viétia a legei pentru instructiunea elementaria obligatoria si gratuita. „Domnitoriulu, carele pórtá titlulu de liberatoriulu tieraniloru, e menitu totdeodata se pórté si titlulu de liberatoriulu spiritelorú din nescientia si intunecime“ díce frumosu, „Concordi'a.“

In fine mai amintimu, cumca conventiunea de Gastein inca totu mai este obieptulu multoru diurnale. Cele mai multe, si cu desclinire cele rusesci, o esplica in favorea Prusiei si complimentédia pre Bismarck, carele e denumitu de ministru alu principatului Lauenburg, pre care Prusi'a l'a si luatu in posesiune, platindu Austriei desdaunarea togmita.

Varietati.

Cu 1. (13) Sptembre a. c., candu a pasítu in viétia legea instructiunei obligatorie si gratuite pentru toti cetatianii Romaniei, s'a deschisu deodata si unu museu specificu besericescu la colegiulu s. Sav'a in Bucuresci.

Osementele fostului comandante alu óstei statului papalu, generalulu Lamoricière, in 15. l. tr. se binecventara inatedral'a din Amiens, deunde straportandu-se la Nantes, in çimterimulu cetatiei acestei'a se astrucara spre repausulu eternu.

In 27 Septembre sosí in midíloculu nostru o deputatiune din cinci membrii, cu rdsmulu d. prepositu Macedonu Popu in frunte, spre a recurge in numele fostului regimentu II. romanescu de granitia la tronulu Mastatiei imperatesci in faimós'a cauza a muntilorú revindecati. Ajute Domnedieu dreptatiei!

Se scie, cá o societate archeologica angla a inceputu a sapá pre muntele Sinai si in giurulu lui din punctu de vedere scientificu. In o parte a muntelui gasira o tabla mare de piétra, pre care inscriptiunea se mai potea cití. Cuvantele silabisate pana acumu aréta, cá pre acést'a tabla sunt scrise cele diece porunci; si fiendu cá inscriptiunea e fenicianá, multi credu cá acést'a e tabl'a, depre care Moise invetiá pre poporulu lui Israilu a cunósce legea lui Domnedieu. Se intielege, cá ómenii scientieloru sunt scrupulosi intru a-si dá crediementulu loru; dara la tóta templarea acést'a tabla e unu obieptu multu pretiuitu pentru cei ce scrutédia antecitatile. (dupa „Concord.“)

Post'a redactiunei. P. t. domniloru: G. M. in Resigea. Ti-multiamimu fratiesce pentru promisiunea, ce ni-o faci in capetulu epistolei. Diferintiele, ce le-amintesci, n'au fostu asia de periculóse; s'a fostu facutu numai sfara in tiéra. In privinti'a punctelorú, panu candu nu se voru uní cei competinti, pentru noi cestialalti possidet libertas. — M. P. in Naseudu. Pentru materi'a, despre care ne-scrii, vomu avé in fói'a nóstratodeun'a locu, oricátu se va recere. Multiamita pentru svatulu, ce ni-lu dai; lu-vomu urmá.